

Vergaderjaar 2003–2004

29 020

Intrekking van de Remigratiewet (Wet intrekking Remigratiewet)

Nr. 6

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 27 oktober 2003

Algemeen

Met belangstelling heeft de regering kennis genomen van het verslag over het onderhavige wetsvoorstel. De regering dankt de Kamer dat zij het verslag op zo'n korte termijn heeft uitgebracht. Met genoegen wordt vastgesteld dat de leden van de fracties van het CDA, de VVD en de Christen-Unie begrip hebben, dan wel zich kunnen vinden in het argument dat ten grondslag ligt aan de intrekking van de Remigratiewet, n.l. dat remigratie de eigen verantwoordelijkheid van de burger is. Wel hadden deze fracties nog diverse vragen over het wetsvoorstel. Ook de leden van de fracties van PvdA, SP, GroenLinks en D66 hadden over het voorstel diverse vragen en opmerkingen.

In het onderstaande zal op deze vragen worden ingegaan, waarbij de indeling van het verslag wordt gevolgd. Om de leesbaarheid van deze nota te bevorderen zijn op sommige plaatsen vragen van leden van verschillende fracties bij elkaar gevoegd en tezamen beantwoord.

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen of de voorgenomen intrekking van de Remigratiewet een onderdeel dient te vormen van de door de regering voorgenomen herverdeling van de verantwoordelijkheden tussen overheid en burger.

Deze vraag wordt bevestigend beantwoord. De regering streeft op het terrein van immigratie en integratie in de komende periode naar een herverdeling van verantwoordelijkheden tussen overheid en burger. Remigratie beschouwt de regering als een verantwoordelijkheid van de burger. Een beslissing om te remigreren dient een vrijwillige, persoonlijke keuze van de betrokkene te zijn. Onderdeel van deze vrijwillige, persoonlijke keuze dient, naar de mening van de regering, ook te zijn de eigen financiële mogelijkheden van de betrokkene om te remigreren.

In dat kader vroegen de leden van de SP-fractie of met het onderhavige voorstel de ernst van de problemen rondom het integratieproces van verschillende mensen in Nederland niet eerder wordt verergerd dan verzacht en of het beoogde doel wel wordt bereikt. Tevens vroegen deze leden of een inschatting kan worden gegeven over welke invloed het wel of niet intrekken van deze wet zal hebben op het integratieproces van

oudkomers? Zo neen, is de regering bereid dit te onderzoeken alvorens door te gaan met deze maatregel?

De regering verwacht niet dat de intrekking van de Remigratiewet tot een belangrijke toename van de integratieproblematiek zal leiden. Het relatief beperkt aantal mensen dat in de afgelopen jaren een beroep heeft gedaan op de faciliteiten van de Remigratiewet – enkele honderden personen op jaarbasis – afgezet tegen het aantal etnische minderheden dat deel uitmaakt van de Nederlandse samenleving, nuanceert deze vraagstelling in belangrijke mate. Ten aanzien van de integratieproblematiek in Nederland heb ik in de beleidsbrief bij de Rapportage Integratiebeleid Etnische Minderheden 2003 (Kamerstukken II 2003/04, 29 203, nr. 1) een aantal belangrijke beleidsvoornemens aangekondigd die zien op het behouden van sociale cohesie in Nederland.

Inleiding

De leden van de fracties van het CDA, GroenLinks en D66 vroegen naar de uitkomsten van het overleg met het LOM van 8 juli 2003. Ook is gevraagd naar de inbreng van het LOM in dat overleg.

In het Landelijk Overleg Minderheden hebben de vertegenwoordigers van de Samenwerkingsverbanden aangegeven dat er altijd waardering is geweest voor de Remigratiewet. Om die reden zijn zij niet positief over de intrekking van de wet. Voorts hebben zij opmerkingen gemaakt over de terugwerkende kracht, de financiële consequenties, de evaluatie, hoe de voorlichting zal plaatsvinden en wat de gevolgen zijn van het wetsvoorstel voor remigranten die reeds zijn geremigreerd.

In reactie hierop heb ik naar voren gebracht dat door intrekking van de Remigratiewet uitvoering wordt gegeven aan het Hoofdlijnenakkoord. Uiteraard kunnen personen blijven remigreren, echter niet meer met steun van de overheid. Het hoofddoel van de intrekking van de Remigratiewet is niet financieel van aard, maar is het benadrukken van de eigen verantwoordelijkheid van de betrokkene. Over de terugwerkende kracht zou het advies van de Raad van State worden afgewacht. Uiteraard blijven de rechten van de remigranten die reeds met de voorzieningen van de Remigratiewet zijn geremigreerd onaangetast. Gelet op het voornemen om de Remigratiewet in te trekken wordt een evaluatie niet meer zinvol geacht. De voorlichting zou worden verzorgd door het Nederlands Migratie Instituut (NMI) in samenwerking met het Ministerie van Justitie.

Voorts vroegen de leden van de CDA-fractie naar de opmerkingen van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) over het wetsvoorstel.

De Sociale Verzekeringsbank heeft op mijn verzoek een toets verricht op de gevolgen van het concept-wetsvoorstel Intrekking Remigratiewet voor de uitvoering door de SVB. Over de beleidsmatige wenselijkheid van het concept-wetsvoorstel heeft de SVB – zoals zij uitdrukkelijk aangaf – geen uitspraak gedaan. In de uitvoeringstoets heeft de SVB aandacht gevraagd voor de terugwerkende kracht die in het wetsvoorstel is opgenomen. De SVB voorzag uitvoeringstechnische problemen. De SVB is gehouden aanvragen gewoon te behandelen zolang de Remigratiewet niet is ingetrokken. Daarnaast meende zij dat de terugwerkende kracht zich slecht verhoudt tot de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. De SVB adviseerde daarom af te zien van de terugwerkende kracht. Het doel om te komen tot een zo snel mogelijke intrekking van de Remigratiewet kon volgens de SVB ook bereikt worden door de terugwerkende kracht in artikel 3 achterwege te laten, maar wél het overgangsrecht van artikel 2, tweede lid, te beperken tot aanvragen die zijn ingediend voor 1 september 2003. Zij gaf aan dat deze constructie weliswaar beter uitvoerbaar is voor

de SVB, doch dat het de SVB niet duidelijk was of de rechter deze constructie zal billijken.

De leden van de fractie van het CDA merkten op dat bij totstandkoming van de Remigratiewet de toenmalige verantwoordelijke minister op het standpunt stond dat met remigratie «de totale emancipatie van het migratiebeleid» was bereikt. In het nader rapport wordt een omgekeerde redenering gehanteerd, aldus deze leden, namelijk dat intrekking van de Remigratiewet goed past binnen de Europese context, omdat dergelijke regelingen elders niet voorkomen. Kan deze ommezwaai worden toegelicht, zo vroegen deze leden.

Het huidige kabinet heeft in dit opzicht een andere visie op de verdeling van verantwoordelijkheden tussen burgers en overheid dan de bewindslieden van het kabinet Kok II. Het acht de collectieve financiering van een individuele terugkeerwens dan ook geen vorm van emancipatoir beleid. Voor zover het de aansluiting bij beleid in de andere EU-landen betreft, merkt ik op dat slechts in enkele landen regelingen op dit terrein bestaan en dat nog sporadisch daarvoor een wettelijke basis voorkomt. De Nederlandse Remigratiewet is in andere Europese landen dan ook steeds gezien als een unieke voorziening. De remigratieregelingen in deze landen hebben bovendien een fundamenteel ander karakter dan de Nederlandse Remigratiewet. Zij zien meer op het faciliteren van een nieuwe start in het land van herkomst en bieden geen levenslange inkomensvoorzieningen.

Kan de regering ingaan op de inhoud van het remigratiebeleid van Denemarken, Duitsland, Frankrijk en andere Europese landen, zo vroegen de leden van de PvdA-fractie.

De Deense Remigratiewet, die in januari 2000 in werking trad, heeft als doel de immigranten beter te equiperen voor het nemen van een beslissing tussen teruggaan naar het land van herkomst of in Denemarken blijven. De wet is bestemd voor vluchtelingen, vreemdelingen die op humanitaire gronden een verblijfsvergunning verkregen en immigranten die in het kader van gezinshereniging zich in Denemarken vestigden. Om voor de voorzieningen in aanmerking te komen dienen genoemde migranten ouder dan 55 jaar te zijn, niet over de mogelijkheid te beschikken om zelf de remigratie te bekostigen en minimaal 5 jaar een Deense verblijfsvergunning te bezitten. De voornaamste voorzieningen die deze Remigratiewet biedt, bestaan uit voorlichting en counseling, een terugkeeroptieregeling (1 jaar) en financiële ondersteuning. Deze steun bestaat onder meer uit een vergoeding van bagage en reiskosten, een maandelijks uitkering gedurende 5 jaar gerelateerd aan het kostenniveau in het land van herkomst, een startkapitaal van 2700 Euro per volwassene en kosten voor vervoer van goederen nodig voor het uitvoeren van werkzaamheden (1500 Euro). Tot dusver hebben rond de 700 immigranten gebruik gemaakt van de Remigratiewet.

De Deense Remigratiewet is dit jaar geëvalueerd. De uitkomst was positief en de aanbevelingen gaan in de richting van een nauwere afstemming met andere Europese remigratievoorzieningen, meer investeren in voorlichting en het verlengen van de duur van de uitkering (tot 10 jaar of langer). Deze aanbevelingen dienen als richtlijn voor de aanpassing van de Remigratiewet dit najaar.

In Duitsland is het departement internationale arbeidsbemiddeling onderdeel van de «Bundesanstalt für Arbeit». Met behulp van dit programma kunnen immigranten die legaal verblijven in Duitsland persoonlijke en financiële assistentie krijgen bij het vinden van werkgelegenheid in 120 verschillende landen van herkomst. Het departement sluit contracten met arbeidsbureaus in de landen van herkomst, publiceert informatie over vakante functies op een website en bemiddelt voor de sollicitant. Het eerste jaar wordt het salaris van de remigrant aangevuld tot het minimum

salaris in Duitsland. Bovendien is er een speciaal investeringsfonds voor de aankoop van relevant gereedschap of andere benodigdheden. Het programma wordt door de Duitse overheid gefinancierd uit gelden voor werkgelegenheid en ontwikkelingssamenwerking. Het Franse terugkeerprogramma combineert ontwikkelingssamenwerking met terugkeer van migranten uit het Sahelgebied. Het Programme Migrations Initiatives Economiques ondersteunt Afrikaanse immigranten bij het opzetten van inkomensgenererende en ontwikkelingsrelevante activiteiten. Franse en Afrikaanse NGO's voeren aanvullende projecten uit ter ondersteuning van het herintegratieproces van de remigrant en de economische ontwikkeling van de Sahelregio. Remigranten krijgen voorlichting, persoonlijke begeleiding en eventueel scholing in Frankrijk en in het land van herkomst, een vergoeding van de reiskosten en financiële ondersteuning voor het opzetten van een bedrijf. De uitkering is afhankelijk van de positie en leeftijd van de remigranten. Indien de remigrant ouder dan 45 jaar en werkloos is, behoudt hij of zij tweederde van de werkloosheidsuitkering. September 2002 waren rond de 400 Afrikaanse immigranten teruggekeerd in het kader van dit programma. Het remigratiebeleid in Europa verschilt sterk per lidstaat. Er bestaan verschillende interessante terugkeerprogramma's die elkaar veelal aanvullen, maar geen onderlinge afstemming kennen. Op Europees niveau krijgt vrijwillige terugkeer van immigranten steeds meer aandacht. In april 2002 hield de Europese Unie een debat met Euro-Mediterrane partners waarbij een kaderdocument werd ontworpen waarin de basis wordt gelegd voor terugkeerbeleid. In datzelfde jaar heeft de Europese commissie een onderdeel van dit beleid verder uitgewerkt in de notitie: »migration and development». Een actief terugkeerbeleid wordt gestimuleerd door uit het Europees Vluchtelingen fonds subsidies beschikbaar te stellen voor projectmatige initiatieven op dit gebied.

Op de vraag van de leden van de PvdA-fractie of de regering bereid is om op basis van een vergelijkend onderzoek in EU-lidstaten een debat te voeren over de vormgeving van een nieuw remigratiebeleid is het antwoord ontkennend. Gelet op de afspraak in het Hoofdlijnenakkoord om de Remigratiewet in te trekken acht de regering een dergelijk onderzoek niet meer zinvol. Het antwoord op de vraag van de leden de SP-fractie of de regering bereid is om de Remigratiewet uit te breiden naar andere landen, opdat het effect van besparingen en sociale aspecten positiever uitvalt luidt eveneens ontkennend.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de principiële motivatie van intrekking van de Remigratiewet in het Hoofdlijnenakkoord is terug te vinden, of dat de intrekking van deze wet alleen is terug te vinden in de financiële bijlage.

De intrekking van de wet is aangekondigd in de financiële bijlage bij het Hoofdlijnenakkoord. Deze financiële bijlage is echter niet los te zien van het Hoofdlijnenakkoord. De achtergrond van de keuze tot intrekking van de Remigratiewet is vervolgens in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel verwoord.

De regering wijst op de eigen verantwoordelijkheid van remigranten. Remigratie zal zelf moeten worden betaald. In dat kader hadden de leden van de fractie van de PvdA een aantal vragen. Heeft de regering inzicht in de sociaal-economische positie van de doelgroep? Is deze sociaal economische positie dermate sterk dat remigratie op eigen kosten voor de doelgroep haalbaar is? Ook de leden van de SP-fractie vroegen of de regering van mening is dat deze financieel afhankelijke mensen nog een keuze hebben tussen remigreren of hier blijven als de Remigratiewet vervalt. Wordt de mogelijkheid tot het nemen van eigen verantwoordelijkheid juist niet ontnomen door deze intrekking? De leden van de fracties van de PvdA

en de SP menen dat er feitelijk sprake zal zijn van gedwongen verblijf in Nederland. Zij vroegen of de regering deze verwachting deelt. Voorts vroegen zij welk perspectief de regering ziet voor de groep ouderen waar het hier om gaat. De leden van de PvdA-fractie constateerden dat het veelal gaat om oudere, werklozen of (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten. Zij vroegen welk beleid de regering ontwikkelt om deze doelgroep in staat te stellen de eigen verantwoordelijkheid te nemen en welke ondersteuning hen zal worden geboden bij reïntegratie op de arbeidsmarkt. Ook de leden van de SP-fractie vroegen hoe de regering deze mensen extra denkt te ondersteunen in hun late integratieproces in Nederland. Zij vroegen of de regering bereid is onderzoek te doen naar de gevolgen van dit voorstel voor het integratieproces, de segregatie, de sociale uitsluiting en de kosten die het met zich meebrengt.

De regering merkt in de eerste plaats het volgende op. Tot nog toe heeft slechts een beperkt aantal personen (ca. 7600) een aanspraak doen gelden op de faciliteiten van de Remigratiewet. Dit aantal is in het licht van het totaal aantal etnische minderheden – ook ouderen – in Nederland relatief klein. Een veel groter deel van de ouderen die behoren tot de etnische minderheden kiest er voor in Nederland te blijven. Blijven in Nederland dan wel terugkeren naar het land van herkomst is naar de inschatting van de regering niet alleen een vraag die door financiële motieven bepaald wordt. Ouderen die behoren tot de etnische minderheden hebben veelal kinderen, kleinkinderen en sociale verbanden in Nederland die zij belangrijk achten. Met name deze emotionele aspecten spelen een grote rol bij de beslissing wel of niet remigreren. De regering is dan ook van mening dat de keuze voor blijven in Nederland of terugkeer naar het land van herkomst slechts in zekere mate afhankelijk is van de voorzieningen die de Remigratiewet biedt.

Ik heb in de beleidsbrief bij de Rapportage Integratiebeleid Etnische Minderheden 2003 een groot aantal beleidsvoorstellen aangekondigd om de integratie van etnische minderheden te stimuleren. Daarbij is het bevorderen van sociale cohesie de belangrijkste doelstelling. De basis voor deze rapportage is de Rapportage Minderheden 2003 van het Sociaal en Cultureel Planbureau. De beleidsprioriteiten liggen met name op het terrein van inburgering van nieuwkomers en oudkomers, op de terreinen onderwijs en jeugd, arbeidspositie van minderheden en leefsituatie in concentratiewijken. De regering is voornemens de uitvoering van de daar gepresenteerde hoofdlijnen voor het integratiebeleid met kracht ter hand te nemen. Verder onderzoek naar deelaspecten van de integratieproblematiek acht het kabinet niet noodzakelijk, ook in het licht van het feit dat thans de Kamer een breed onderzoek uitvoert naar de resultaten van het integratiebeleid.

De leden van de PvdA-fractie vroegen voorts welke voorzieningen op het terrein van zorg en welzijn voor de als maar groeiende groep oudere allochtonen worden genomen en hoe de regering tegen het groeiende isolement van deze specifieke groep in de Nederlandse samenleving aan kijkt.

Alle ouderen in Nederland ongeacht hun etnische afkomst kunnen aanspraak maken op dezelfde zorgvoorzieningen. Zorginstellingen krijgen steeds meer oog voor specifieke problemen van ouderen uit de etnische minderheidsgroepen. Voorts zijn er verschillende projecten in het land om de toegankelijkheid in de zorg en welzijnssector te bevorderen. In de geestelijke gezondheidszorg is een actieplan interculturalisatie, gedefinieerd als klantgerichte zorg in een diverse samenleving, van start gegaan. Hoewel interculturalisatie van instellingen een moeizaam proces blijkt te zijn, begint dat proces langzaam op gang te komen.

De aan het woord zijnde leden vroegen of ik over deze aspecten contact heb gehad met mijn collega's van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en wat de uitkomst van dat overleg was. Voorts vroegen deze leden of er een relatie is tussen het intrekken van de Remigratiewet voor werklozen vanaf 45 jaar en de actuele beleidswijzingen op het terrein van werk en inkomen gericht op verhoging van de arbeidsparticipatie van ouderen. Zij vroegen waarom in de memorie van toelichting hierop niet is ingegaan.

De intrekking van de Remigratiewet is een uitvloeisel van het Hoofdlijnenakkoord.. Het wetsvoorstel zelf is daarna in de ministerraad aan de orde geweest. In de beraadslagingen over de intrekking van de wet heeft de noodzaak om de arbeidsparticipatie onder ouderen te stimuleren geen rol gespeeld.

De Remigratiewet maakt een aanvullende remigratie-uitkering op een onvolledige AOW-uitkering mogelijk tot het niveau van de reguliere remigratie-uitkering. De leden van de fractie van de PvdA merkten op dat ook deze faciliteit voor 65-plussers verdwijnt met de intrekking van de Remigratiewet. Zij vroegen of de regering bereid is voor deze groep, die niet meer beschikbaar hoeft te zijn voor de arbeidsmarkt een uitzondering te maken.

Voor diegenen die op grond van bestaande aanspraken recht kunnen doen gelden, zal de mogelijkheid om een aanvullende remigratie-uitkering te ontvangen blijven bestaan. Voor personen die na intrekking van de wet de beslissing nemen om te remigreren bestaat deze mogelijkheid niet. Overigens merkt het kabinet op dat deze vraag slechts een zeer kleine groep mensen betreft. Van de circa 7600 gerechtigden van de Remigratiewet heeft slechts circa 10% een samenloop-uitkering met de AOW.

De leden van de fracties van de PvdA en D66 vroegen waarom de regering afziet van de evaluatie van de Remigratiewet en waarom de regering een dergelijke evaluatie niet meer zinvol vindt. Deze leden vroegen of de regering bereid is de evaluatie alsnog uit te voeren.

Nu als uitvoering van het Hoofdlijnenakkoord de Remigratiewet wordt ingetrokken acht de regering het niet langer zinvol een evaluatie uit te voeren die gericht is op de kwaliteit van de werking van de wet.

Vervolgens vroegen de leden van de ChristenUnie-fractie of de regering nader kan aangeven of de remigratieregelingen tegen de achtergrond van het vreemdelingen- en integratiebeleid in allerlei opzichten toch niet van belang zouden kunnen zijn.

De regering wil investeren in integratie in de Nederlandse samenleving en niet in remigratie naar het buitenland. Personen met een uitkering die in aanmerking komen voor de periodieke voorzieningen van de Remigratiewet zijn oudkomers in termen van het integratiebeleid. Het integratieproces is pas voltooid wanneer etnische minderheden participeren in en bijdragen aan de Nederlandse samenleving. Ter bevordering van dit integratieproces zijn in het Hoofdlijnenakkoord nieuwe inburgeringsvereisten gesteld voor oudkomers die nog onvoldoende de Nederlandse taal beheersen. De beheersing van de Nederlandse taal is van groot belang bij herintreding op de arbeidsmarkt. Zoals ik ook in de beleidsbrief bij de Rapportage Integratiebeleid Etnische Minderheden 2003 heb aangegeven, zullen personen uit minderheidsgroepen die niet deelnemen aan de arbeidsmarkt en werklozen ertoe worden aangezet om door versterking van hun competenties hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Het algemene arbeidsmarkt- en sociale zekerheidsbeleid biedt hiervoor de geëigende instrumenten en prikkels. Minderheden zullen ertoe worden aangezet van deze instrumenten gebruik te maken.

De aan het woord zijnde leden vroegen in dat kader of bijvoorbeeld overwogen is om de wet niet in zijn geheel in te trekken, maar bijvoorbeeld alleen artikel 4 van de wet te schrappen, de periodieke remigratievoorzieningen. Daarmee wordt de wet tot de tegemoetkoming in de verhuiskosten en in de kosten van hervestiging. Voorts vroegen deze leden of er onderzoek is gedaan naar de vraag in hoeverre potentiële remigranten behoefte hebben aan dergelijke tegemoetkomingen in de kosten bij hun overweging om daadwerkelijk tot terugkeer over te gaan. Tot slot vroegen de leden van de fractie van de ChristenUnie een overzicht van het aantal remigranten dat gebruik heeft gemaakt van deze wet.

Zoals uit onderstaande cijfers blijkt heeft de afgelopen jaren een gering aantal personen gebruik gemaakt van alleen de eenmalige remigratieuitkering (basisvoorziening). Ook geeft onderstaande prognose voor de komende jaren geen stijging op dit punt aan (ongeveer 200). Gelet op dit geringe gebruik van alleen de eenmalige remigratieuitkering is niet overwogen om de periodieke remigratievoorzieningen te schrappen uit de Remigratiewet en de wet alleen in stand te laten ten behoeve van het gebruik van de eenmalige remigratieuitkering. Niet wordt verwacht dat in die situatie de personen die nu vertrekken met de basis- en de remigratievoorzieningen ook zullen remigreren indien alleen nog een eenmalige remigratieuitkering wordt verstrekt.

Raming aantal remigranten met uitsluitend basisvoorziening 2003 tot en met 2009

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal aanvragen in behandeling genomen	1 422	1 450	1 450	1 470	1 510	1 550	1 600	1 660
Aantal toekenningen (basis- en remigratievoorzieningen)	728	710	710	720	740	760	780	810
Waarvan met alleen basisvoorzieningen	219	200	200	190	190	190	190	200
Gemiddelde vergoeding vervoer (x € 1)	2 013	2 196	2 196	2 196	2 196	2 196	2 196	2 196
Gemiddelde vergoeding herhuisvesting (x € 1)	899	952	968	976	995	1 015	1 035	1 056
Totaal vergoeding vervoer (x € 1 000)	1 465	1 560	1 560	1 590	1 620	1 670	1 720	1 780
Totaal vergoeding herhuisvesting (x € 1 000)	197	190	190	190	190	200	200	210
Totaal basisvoorzieningen (x € 1 000)	1 662	1 750	1 750	1 780	1 810	1 870	1 920	1 990

Aantal remigranten vertrokken vanaf 1999 naar remigratieland

Vertrokken met periodieke uitkering (incl. nihil-uitkeringen)

Land	1999	2000	2001	2002	1e helft 2003
Bosnie-Herzegovina	89	47	76	59	35
Chili	0	1	2	3	1
Eritrea	7	0	2	0	0
Fed.Rep.Joegolavie	0	11	18	25	10
Griekenland	0	2	7	6	5
Iran	0	1	4	0	0
Italië	0	4	11	13	5
Kroatië	18	7	18	20	14
Macedonië	1	0	1	5	2
Marokko	85	47	100	97	39
Portugal	1	6	13	9	7
Slovenië	0	0	1	1	0
Spanje	3	17	61	61	25
Suriname	1	1	61	123	36
Tunesië	4	4	10	6	2
Turkije	85	71	127	74	33
Vietnam	1	1	0	1	0
Overige landen	2	0	3	6	2
Totaal	297	220	515	509	216

**Vertrokken met periodieke uitkering
(excl. nihil-uitkeringen)**

Land	1999	2000	2001	2002	1e helft 2003
Bosnie-Herzegovina	<i>Cijfers</i>	44	70	52	31
Chili	<i>Niet</i>	1	1	3	1
Eritrea	<i>Beschikb.</i>	0	2	0	0
Fed.Rep.Joegolavie		11	15	19	5
Griekenland		2	5	3	4
Iran		1	3	0	0
Italië		4	7	8	4
Kroatië		4	14	16	11
Macedonië		0	1	3	2
Marokko		33	75	64	26
Portugal		3	8	5	5
Slovenië		0	0	1	0
Spanje		8	36	18	14
Suriname		1	50	74	17
Tunesië		3	8	2	2
Turkije		55	90	45	18
Vietnam		1	0	0	0
Overige landen		0	2	3	2
Totaal		171	387	316	142

Vertrokken met alleen eenmalige uitkering

Land	1999	2000	2001	2002	1e helft 2003
Bosnie-Herzegovina	12	3	4	1	0
Griekenland	0	3	8	9	0
Irak	0	0	0	0	2
Italië	0	1	18	24	7
Kroatië	0	2	1	2	0
Marokko	0	0	2	4	1
Portugal	0	5	7	13	2
Spanje	0	31	97	148	72
Suriname	2	2	4	4	3
Turkije	7	6	3	12	3
overige landen	3	1	1	2	0
Totaal	24	54	145	219	90

**Aantal remigratie-uitkeringen naar remigratieland stand ultimo
1999 t/m juni 2003**

incl. nihil-uitkeringen¹

Land	1999	2000	2001	2002	jun-03
Argentinië	5	5	5	3	3
Bolivia	0		1	1	1
Bosnie-Herzegovina	141	189	269	324	351
Canada	1	1	2	2	2
Canarisch eilanden	1	1	1	1	1
Chili	72	73	74	77	77
Egypte	0	0	0	0	1
El Salvador	0	0	3	1	1
Eritrea	1	1	0	3	3
Etiopie	0	0	0	1	1
Fed. Republiek Joegoslavië	98	104	114	139	145
Filipijnen	1	1	1	1	1
Frankrijk	0	0	1	1	1
Griekenland	19	20	27	33	35
Hongarije	0	0	0	1	1
Irak	0	0	0	0	2
Iran	0	1	3	2	2
Italië	0	4	16	29	33
Kaapverdië	18	17	17	18	18

Land	1999	2000	2001	2002	jun-03
Kroatie	103	108	126	142	154
Macedonie	15	15	16	21	23
Marokko	2 193	2 238	2 340	2 420	2 450
Pakistan	0	0	0	0	1
Polen	0	0	1	1	1
Portugal	70	74	87	96	102
Slovenie	6	6	7	8	8
Spanje	290	302	363	421	435
Suriname	3	3	62	167	200
Tanzania	1	1	1	0	1
Tsjechie	1	1	1	2	2
Tunesie	61	66	76	81	83
Turkije	3 316	3 360	3 476	3 529	3 539
Uruquay	10	10	10	9	9
Verenigde Staten	1	0	0	0	0
Vietnam	3	4	4	3	3
Zuidafrika	1	1	1	0	0
Totaal	6 431	6 601	7 105	7 537	7 690

¹ Een remigrant heeft een nihil-uitkering als de remigratie-uitkering niet tot uitbetaling komt, omdat de gerechtigde en/of partner een hogere exporteerbare uitkering (AOW,WAO) heeft dan het bedrag aan REM-uitkering.

Aantal remigratie-uitkeringen naar remigratieland stand ultimo 1999 t/m juni 2003

excl. nihil-uitkeringen¹

Land	1999	2000	2001	2002	jun-03
Argentinië	5	5	5	3	3
Bolivia	0	0	1	1	0
Bosnie-Herzegovina	138	182	263	316	340
Canada	1	1	2	2	2
Canarisch eilanden	1	1	1	1	1
Chili	65	66	65	68	68
Egypte	0	0	0	0	1
El Salvador	0	0	0	1	1
Eritrea	1	1	3	3	3
Etiopie	0	0	0	1	1
Fed. Republiek Joegoslavië	84	90	97	116	116
Filipijnen	1	1	1	1	1
Frankrijk	0	0	1	1	1
Griekenland	13	12	16	16	17
Hongarije	0	0	0	1	1
Irak	0	0	0	0	2
Iran	0	1	3	2	2
Italië	0	4	12	21	24
Kaapverdië	8	7	6	3	3
Kroatie	91	94	104	116	125
Macedonie	11	10	10	13	17
Marokko	1 647	1 616	1 551	1 451	1 420
Pakistan	0	0	0	0	1
Polen	0	0	1	1	1
Portugal	50	46	48	42	46
Slovenie	4	4	4	5	4
Spanje	138	132	161	161	161
Suriname	2	2	53	138	152
Tanzania	1	1	1	0	1
Tsjechie	1	1	1	2	2
Tunesie	46	49	56	57	60
Turkije	2 194	2 089	1 947	1 751	1 660
Uruquay	10	10	10	9	9
Verenigde Staten	1	0	0	0	0

Land	1999	2000	2001	2002	jun-03
Vietnam	3	4	4	3	3
Zuidafrika	1	1	1	0	0
Totaal	4 517	4 430	4 428	4 306	4 249

¹ Een remigrant heeft een nihil-uitkering als de remigratie-uitkering niet tot uitbetaling komt, omdat de gerechtigde en/of partner een hogere exporteerbare uitkering (AOW, WAO) heeft dan het bedrag aan REM-uitkering

Inhoud van het wetsvoorstel

De leden van de PvdA-fractie merkten op dat velen die met die voorbereiding voor remigratie bezig waren door de directe inwerkingtreding van de intrekking van de Remigratiewet zijn overvallen, waardoor hun toekomstplannen zijn verdwenen. Zij vroegen wat de reactie van de regering hierop is. In de memorie van toelichting staat dat het belang van rechtszekerheid en de noodzakelijke besparingen tegen elkaar zijn afgewogen. Nu de regering in het nader rapport erkent dat er geen sprake is van een besparing, zijn deze leden van mening dat de afweging tussen rechtszekerheid en financiën andersom zal moeten uitvallen.

De regering heeft bij nadere overweging inderdaad hierin aanleiding gevonden de terugwerkende kracht te schrappen. Gelijktijdig met deze nota wordt daartoe een nota van wijziging ingediend.

Over de inhoud van het wetsvoorstel hadden de leden van de SP-fractie de volgende vragen: Wat is de prognose over het aantal mensen dat in de toekomst gebruik maakt van de Remigratiewet? Is bekend in wat voor leeftijdscategorie ze vallen, of het uitkeringsgerechtigden zijn en of ze arbeidsongeschikt zijn? Zij vroegen indien deze gegevens niet bekend zijn of de regering bereid is hiernaar onderzoek te doen alvorens verder te gaan met het voornemen tot intrekking.

In de onderstaande prognose wordt op de gestelde vragen ingegaan.

Raming aantal gerechtigden naar samenloop ultimo 2003 tot en met 2009

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal volledig uitkeringen	3 490	3 380	3 270	3 180	3 120	3 080	3 060	3 050
Aantal gekorte uitkeringen	816	770	750	730	710	700	700	700
Aantal nihil-uitkeringen	3 231	3 840	4 410	4 970	5 500	6 020	6 510	7 010
Aantal uitkeringen	7 537	7 990	8 430	8 880	9 330	9 800	10 270	10 760

Bij nihil-gevallen en gekorte uitkeringen gaat het om uitkeringsgerechtigden (overgrote deel is AOW-gerechtigd; klein deel WAO)

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen tenslotte de regering aan te geven hoe de intrekking van deze wet zich verhoudt tot het beginsel dat iedereen zelf kan bepalen waar hij woont. Vloeit daaruit niet voort dat van de overheid mag worden verwacht dat tot op zekere hoogte hulp en bijstand wordt geboden, aldus deze leden.

In beginsel kan iedereen zelf bepalen waar hij woont. Dat wil echter niet zeggen dat de overheid tot taak heeft om hulp en bijstand daarbij te verlenen. Indien een persoon in het land van herkomst wenst te wonen dient die beslissing een vrijwillige, persoonlijke keuze van de betrokkene te zijn. De regering is echter van mening dat eigen financiële mogelijkheden van betrokkene ook onderdeel van die beslissing behoort te zijn.

Financiële gevolgen

Bijna alle fracties hadden vragen over de opbrengsten en de kosten van de intrekking van de Remigratiewet.

De leden van de CDA-fractie vroegen of het bedrag van 10 miljoen moet worden gezien als aanloop-/overgangskosten, of dat het structurele kosten zijn.

Het bedrag van 10 miljoen is afkomstig uit een onderzoek van Regioplan Beleidsonderzoek. Het bedrag betreft een uit dat onderzoek afkomstig verschil van kosten en baten van 10 miljoen in de periode 2003 tot 2011. Over de periode daarna worden in het onderzoek geen uitspraken gedaan. Voorts was het deze leden niet duidelijk wat, op de kortere, dan wel de langere termijn, de opbrengsten of de kosten zijn van de intrekking van de Remigratiewet en vroegen zij of er bij de aankondiging van de intrekking in het Hoofdlijnenakkoord wel voldoende inzicht bestond in de financiële effecten van de intrekking. Deze leden vernamen graag een nadere uiteenzetting inzake de opbrengsten en kosten van de intrekking. Ook voor de leden van de fracties van de PvdA en de VVD waren de bedragen 30 miljoen, genoemd in het Hoofdlijnenakkoord, 15 miljoen, genoemd in de memorie van toelichting en 10 miljoen genoemd in het nader rapport niet duidelijk.

Zij vroegen hoe het niet realiseren van de beoogde besparing en de extra uitkeringslast structureel worden gedekt. De leden van de VVD-fractie vroegen voorts een reactie van de regering op de bewering dat het afschaffen van de regeling meer kost dan het laten voortbestaan van de regeling. Het zou namelijk veelal gaan om zieke en langdurige werkloze mensen die meer geld aan sociale lasten kosten als ze blijven dan als ze op basis van de regeling een maandelijkse uitkering krijgen in het land van herkomst. Zal er in Nederland sprake zijn van een verzwarende van de sociale lasten, zo vroegen deze leden. De leden van de D66-fractie wezen er op dat uit het onderzoek van het NMI naar de kosten en baten van de Remigratiewet blijkt dat het afschaffen van de Remigratiewet zal leiden tot extra kosten van ongeveer 12 800 per remigrant over een periode van 10 jaar. Zij vroegen of de regering kan aangeven in hoeverre zij deze conclusie onderschrijft en of de regering bereid is aanvullend onderzoek te verrichten naar de financiële gevolgen van het onderhavige wetsvoorstel. Voorts vroegen deze leden of de regering kan aangeven welke financiële gevolgen de afschaffing van de Remigratiewet heeft voor het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, het ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het ministerie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Tevens merkten deze leden op dat in het Hoofdlijnenakkoord de beëindiging van de Remigratieregeling is ondergebracht in de tabel «Ombuigingen». Zij zagen graag toegelicht in hoeverre de beëindiging van de Remigratiewet strookt met het begrotingsbeleid en de daarbij behorende noodzakelijke bezuinigingen uit het Hoofdlijnenakkoord. Ook de leden van de SP-fractie vroegen de regering of bekend is wat de financiële consequenties zijn indien dit voorstel wordt uitgevoerd en hoe eventuele extra kosten zullen worden betaald. Voorts vroegen zij, met de leden van de fractie van GroenLinks, hoe de 30 miljoen besparing, de 15 miljoen besparing vanaf 2006, de 10 miljoen jaarlijkse kosten en de rekensom gemaakt door het NMI zich tot elkaar verhouden. Tevens vroegen de aan het woord zijnde leden hoe de regering het onderhavige voorstel verantwoordt, waarbij het risico bestaat dat het jaarlijks vele extra miljoenen gaat kosten en het integratieproces zal bemoeilijken, juist in tijden van drastische bezuinigingen en sluimerende etnische onrust. Tot slot vroegen de leden van GroenLinks of de regering een recent onderzoek kan overleggen van de inverteertheffecten van de Remigratiewet. Ter verduidelijking van de met dit wetsvoorstel gemoeide financiële aspecten, merk ik het volgende op. De genoemde besparing in de

memorie van toelichting betreft de begroting van het Ministerie van Justitie en bedraagt 15 miljoen euro structureel vanaf 2006. Dat deze besparing niet hoger uitvalt, is het gevolg van de afspraken in het kader van het Hoofdlijnenakkoord om bestaande aanspraken op de – levenslange – remigratie-uitkeringen te respecteren. In de financiële bijlage bij het Hoofdlijnenakkoord werd nog uitgegaan van een besparing van 30 miljoen euro op de rijksbegroting. Op basis van – later verschenen – onderzoek heeft de regering geconcludeerd dat de kosten van het intrekken van de Remigratiewet per saldo 10 miljoen euro structureel per jaar bedragen. Voor de rijksbegroting betekent het wetsvoorstel derhalve een uitgavenverhoging. Het onderzoek waaruit dit bleek is het onderzoek van Regio-plan Beleidsonderzoek, getiteld «Kosten en baten van de Remigratiewet». Dit onderzoek geeft een breder beeld van ramingen van de financiële effecten. Zo zijn de meeropbrengsten van de intrekking van de Remigratiewet in een macro-perspectief, behalve de besparingen op de begroting van het Ministerie van Justitie, bijvoorbeeld extra inkomstenbelasting en extra BTW-opbrengsten. De kosten van de intrekking van de Remigratiewet zijn vooral gelegen op het terrein van de sociale uitkeringen, huursubsidie, en gezondheidszorg. Het onderzoek van Regio-plan Beleidsonderzoek is uitgevoerd in opdracht van het NMI. Het Sociaal Cultureel Planbureau heeft desgevraagd aangegeven geen opmerkingen bij het onderzoek te hebben.

De leden van de fractie van het CDA vroegen voorts wat de reactie van de regering op de suggestie van de Raad van State is om, bij gebleken juistheid van de blijvend hogere kosten, het wetsvoorstel te heroverwegen. De intrekking van de Remigratiewet is ingegeven vanuit de gedachte dat de regering de beslissing om te remigreren beschouwt als behorend tot de eigen verantwoordelijkheid van de betrokkene. Dit uitgangspunt sluit aan bij het beleid, zoals neergelegd in het Hoofdlijnenakkoord. Omdat het hoofddoel van de intrekking van de Remigratiewet niet van financiële aard is heeft de regering het wetsvoorstel niet heroverwogen. Zoals hiervoor reeds is opgemerkt heeft de regering wel besloten – mede naar aanleiding van de indringende vragen daarover – de terugwerkende kracht uit het wetsvoorstel te halen nu aan de rechtvaardiging daarvoor het argument van een rijksbrede bezuiniging is komen te ontvallen.

Ook vroegen deze leden of het niet verstandiger was geweest de evaluatie van de wet af te wachten teneinde meer inzicht in de kosten-batenverhouding te hebben gekregen. De regering acht verdere discussie over de baten en lasten van intrekking van de Remigratiewet op de lange termijn thans verder weinig opportuun. Aan de afspraak uit het Hoofdlijnenakkoord ligt immers ook een andere reden ten grondslag.

De aan het woord zijn de leden merkten op dat om een spoedeisende reden is afgezien van de Tijdelijke referendumwet (Trw), namelijk het aankondigingseffect. Zij vroegen, mede tegen de achtergrond van de opmerkingen van de Raad van State dat in «twijfelgevallen» of «spoedgevallen» kan worden afgezien van het rekening houden met de bepalingen van de Trw, wat de relevantie is van een en ander als het waar is dat de kosten van intrekking van de Remigratiewet 10 miljoen bedragen. De toepassing van de in artikel 16 van de Tijdelijke referendumwet voorziene spoedprocedure houdt verband met de wens de wet zo snel mogelijk in werking te laten treden in verband met de budgettaire effecten op de begroting van het Ministerie van Justitie. Het gevolg hiervan is dat de wet daags na plaatsing in het Staatsblad in werking kan treden. Wordt van deze spoedprocedure geen gebruik gemaakt, dan geldt de hoofdregel van artikel 12, tweede lid, van de Tijdelijke referendumwet dat de inwerkingtreding van rechtswege wordt opgeschort tot de dag na het verstrijken van een termijn van zes weken.

Tot slot vroegen de leden van de CDA-fractie of sinds de aankondiging van de intrekking in het Hoofdlijnenakkoord aankondigingseffecten hebben voorgedaan en zo ja welke.

Bij de SVB zijn in de eerste helft van 2003 de volgende aantallen aanvragen geregistreerd.

maand	aantal
januari	102
februari	137
maart	90
april	101
mei	111
juni	110
Totaal	651

In de maanden juli en augustus zijn in totaal 514 aanvragen bij de SVB ingediend. In de eerste vier weken van september waren dat er 250. Gelet op deze cijfers is in de loop van juli het aankondigingseffect duidelijk geworden.

Het antwoord op de vraag van de leden van de VVD-fractie of de eerbiedigende werking ook geldt voor de terugkeeroptie luidt bevestigend. De in het wetsvoorstel toegekende eerbiedigende werking strekt zich tevens uit tot de in artikel 8 van de Remigratiewet geregelde terugkeeroptie.

Deze leden vroegen ten slotte of er nog remigranten zijn die een uitkering krijgen op basis van de regelingen die golden voor de Remigratiewet van 1 april 2000. Wat zijn de gevolgen van het onderhavige wetsvoorstel voor deze groep mensen, zo vroegen deze leden.

De Remigratiewet is van toepassing op personen die bij inwerkingtreding van de wet reeds waren geremigreerd op grond van de oude remigratieregelingen en is van toepassing op personen die voornemens zijn om te gaan remigreren (artikel 1, eerste lid, onderdeel f, van de Remigratiewet). Dit betekent dat de remigratievoorzieningen van remigranten die al voor inwerkingtreding van de Remigratiewet waren geremigreerd en die op grond daarvan oorspronkelijk gebaseerd waren op de oude remigratieregelingen bij inwerkingtreding van de Remigratiewet juridisch werden beschouwd als voorzieningen op grond van de Remigratiewet. Een en ander houdt in dat ook deze remigratievoorzieningen vallen onder de bestaande aanspraken die op grond van artikel 2, eerste lid, onderdeel a van dit wetsvoorstel worden geëerbiedigd. De Remigratiewet en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelingen blijven onverkort op deze aanspraken van toepassing.

Artikelsgewijs

Artikel 3

Over de in het wetsvoorstel opgenomen terugwerkende kracht hebben diverse fracties indringende vragen gesteld.

Zoals hiervoor reeds is opgemerkt, heeft de regering besloten de terugwerkende kracht uit het wetsvoorstel te halen nu daarover – gelet op de indringende vragen – bij de meeste fracties twijfels bestonden te meer nu daarvoor als rechtvaardiging het argument van een rijksbrede bezuiniging is komen te ontvallen. In de gelijktijdig met deze nota naar aanleiding van het verslag ingediende nota van wijziging, stel ik voor de terugwerkende kracht in artikel 3, tweede lid, van het wetsvoorstel te laten vervallen en het wetsvoorstel met onmiddellijke ingang – daags na plaatsing in het

Staatsblad – in werking te laten treden, onder toepassing van artikel 16 van de Tijdelijke referendumwet. Dat betekent dat ook de SVB zich niet langer met uitvoeringsproblemen ziet geconfronteerd die verband hielden met de aanvankelijk voorgestelde terugwerkende kracht. De beantwoording van de vragen daarover van de fracties van CDA, PvdA, VVD, SP, GroenLinks, en ChristenUnie, laat ik, gelet op de voorgestelde nota van wijziging, op deze plaats daarom achterwege.

De leden van de CDA-fractie vroegen voorts welke categorie valt onder «reeds bestaande aanspraken». Zij wilden met name weten of dat personen zijn die voor de inwerkingtreding van het wetsvoorstel een aanvraag hebben ingediend of een toekenning op een aanvraag hebben gekregen.

Personen die voor de inwerkingtreding van het wetsvoorstel een toekenning op een aanvraag hebben gekregen, vallen onder de eerbiedigende werking van artikel 2, eerste lid, onder a, van het wetsvoorstel.

Personen die voor de inwerkingtreding van het wetsvoorstel een aanvraag op grond van de Remigratiewet bij de SVB hebben ingediend vallen onder de eerbiedigende werking van artikel 2, tweede lid, van het wetsvoorstel. Dat betekent dat deze aanvragen worden beoordeeld op grond van de Remigratiewet en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelingen (tweede lid, onder b). Voorzover zij tot een toekenning leiden, worden ook deze aanspraken gerespecteerd (eerste lid, onder b).

De leden van de SP-fractie hebben om een reactie gevraagd op de motie-Van de Zandschulp (22 013 nr. 46) waarin wordt gesteld dat bij invoering van nieuwe wetgeving uitgegaan dient te worden van eerbiedigende werking. In de (kamerbreed aanvaarde) motie-Van de Zandschulp (Kamerstukken I 1994/95, 22 013, nr. 46j-3) worden de volgende hoofdregels voor overgangsrecht op het gebied van de sociale zekerheid geformuleerd:

1. voor bestaande uitkeringsgerechtigden: eerbiedigende werking;
2. voor toekomstige uitkeringsgerechtigden: uitgestelde werking.

Eventuele afwijking van deze hoofdregels vergt een verzwaarde motivering van de wetgever. Voorop gesteld zij dat de regering zich altijd op het standpunt heeft gesteld dat de Remigratiewet en de voorlopers daarvan geen onderdeel vormen van het stelsel van sociale zekerheid (Kamerstukken II 1997/98, 25 741, nr. 5, blz. 17). De uitkeringen zijn bedoeld voor de kosten van het bestaan in de herkomstlanden. Toekenning van de remigratie-uitkering geschiedt niet op basis van opgebouwde (arbeids-)rechten. Geconcludeerd kan niettemin worden, dat het intrekking-wetsvoorstel bestaande aanspraken op – levenslange – uitkeringen eerbiedigt. In zoverre wordt aan de in de motie-Van de Zandschulp geformuleerde hoofdregel voldaan. Voor toekomstige uitkeringsgerechtigden ligt het anders. In de motie-Van de Zandschulp gaat het daarbij om personen «waarbij het verzekerd risico nog niet is ingetreden». Uit deze formulering blijkt wel dat deze motie binnen de context van het sociale zekerheidsrecht moet worden gezien. Overgangsrecht in de vorm van uitgestelde werking kan – volgens de motie – ten aanzien van toekomstige uitkeringsgerechtigden aangewezen zijn, opdat betrokkenen hun gedrag kunnen aanpassen, door bijvoorbeeld aanvullende verzekeringen af te sluiten. Bij intrekking van de Remigratiewet blijven de potentiële remigrant en zijn gezinsleden in het bezit van de sociale zekerheidsuitkering waarop zij in Nederland aanspraak kunnen maken. Zij kunnen alleen niet meer met steun van de Nederlandse overheid remigreren. Die consequentie acht ik niet van dien aard dat uitgestelde werking zou moeten worden overwogen.

De leden van de fractie van de PvdA vroegen tenslotte of de regering kan toezeggen dat de subsidie die het NMI daarvoor ontvangt in 2004 zal

worden gecontinueerd, mede met het oog op begeleiding van remigranten en het terugkeerrecht.

Mede in verband met het feit dat remigranten een terugkeeroptie hebben binnen een jaar na vertrek naar het herkomstland en in verband met het feit dat de regering goede voorlichting over de intrekking van de wet voor zowel personen die al geremigreerd zijn, als van personen die die wens hebben om te remigreren, belangrijk vindt, zal in overleg met het NMI bezien worden hoe en wanneer de taken van het NMI afgebouwd kunnen worden.

De Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie,
M. C. F. Verdonk